

Fullmäktigeledamoten och mandatperioden

Förord

Hur väl lyckas partierna rekrytera och behålla förtroendevalda och hur fungerar den svenska representativa demokratin på lokal nivå? För att få en fördjupad bild av dessa frågor har Sverige Kommuner och Landsting finansierat en forskningsrapport av statsvetarna Gissur Ó. Erlingsson och Richard Öhrvall från Linköpings universitet.

I rapporten presenteras resultatet från tre enkätomgångar, en före valet 2014, en i början av 2015 och en under våren och sommaren 2016, där rapportförfattarna har ställt frågor till ett stort antal av dem som kandiderade till kommunfullmäktige i 2014 års val. Undersökningen syftar bland annat till att uppmärksamma om erfarenheten av att komma in som ny i kommunpolitiken påverkar den nya politikerns syn på kommunpolitiken, på sig själv och sina möjligheter att påverka. Vidare undersöks bland annat politikernas syn på förutsättningar att fullgöra uppdraget, liksom olika aspekter av den lokala demokratin. Tanken är att forskarna ska fortsätta att följa kandidaterna under mandatperioden för att bland annat få en bättre förståelse för varför vissa väljer att lämna sina förtroendeuppdrag i förtid

Rapportförfattarna pekar på några utmaningar för den svenska representativa demokratin som att de förtroendevalda är mindre nöjda med demokratin än vad medborgarna är. Dessutom tycks erfarenheten av fullmäktigeuppdrag inte stärka det politiska självförtroendet samtidigt som folkvalda aktörer/institutioner ansågs ha mindre inflytande halvvägs in i mandatperioden till skillnad från icke-folkvalda tjänstemän. Dock lyfter rapportförfattarna fram att Sverige har en väl fungerande demokrati.

Det är vår förhoppning att skriften ska ge underlag till fortsatta diskussioner och förbättringsarbete men också en nyanserad bild av de utmaningar som partierna och den representativa demokratin står inför.

Stockholm i mars 2017

Lennart Hansson

Sektionschef, sektionen för demokrati och styrning

Avdelningen för ekonomi och styrning

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Bakgrund	8
Tidigare forskning: vad kan man förvänta sig av datamaterialet?	9
Metod och datamaterial.....	11
Disposition.....	12
Demokratins tillstånd	14
Nöjdhet med demokratin	14
Korrupsionsuppfattningar	16
Uppfattningar om maktförhållanden i kommunen	16
Påverkas synen på den egna representantrollen?	17
Det politiska självförtroendet	19
Politiskt självförtroende och inflytande	22
Uppdragets villkor	24
Uppdraget och övriga livet	24
Hot, våld och hälsotillstånd	25
Utbildningsinsatser	26
Ersättning, karriär och framtida engagemang	27
Inställning till reformer av den lokala demokratin	29
Slutdiskussion	32
Generellt försämrat "politiskt självförtroende"	32
Överraskande utfall avseende nöjdhet med demokrati.....	33
Ett par motsägelsefulla resultat.....	33
Referenser	35

Sammanfattning

Denna rapport utgör den andra rapporten i ett större forskningsprojekt om förtroendevaldas villkor i kommunpolitiken, ett projekt med särskilt fokus på individer som för första gången fick ett förtroendeuppdrag i samband med valet 2014. Det övergripande syftet med föreliggande rapport är att uppmärksamma om erfarenheten av att komma in som ny i kommunpolitiken påverkar den nya politikerns syn på kommunpolitiken, på sig själv och sina möjligheter att påverka. Utöver detta har vi också undersökt andra frågor, bland annat politikernas syn på förutsättningar att fullgöra uppdraget, liksom olika aspekter av den lokala demokratin.

Kommunpolitiker mindre nöjda med demokratin

När kommunpolitiker får ange hur pass nöjda de är med demokratin på olika politiska nivåer, är det anmärkningsvärt att kommunpolitikerna själva är mindre nöjda med demokratin än vad medborgarna är. Detta gäller samtliga politiska nivåer (kommuner, landsting/region, riksnivå och EU), även om skillnaden är minst uttalad på lokal nivå. En ytterligare skillnad är att medborgarna rankar demokratin i riket som helhet högst, medan kommunpolitiker är mest nöjda med demokratin på lokal nivå.

Medborgarna anses ha för lite makt, tjänstemännen för mycket

I studien har vi ställt frågor om vem eller vilka våra respondenter anser har makten i kommunen, och vem eller vilka som bör ha den. Två grupper står särskilt ut vad gäller glappet mellan vilka som har makt och vilka som borde ha makt. Medborgarna uppfattas ha väldigt lite makt i förhållande till hur mycket makt de borde ha. Det omvända förhållandet gäller tjänstemännen som uppfattas ha mycket mer makt än vad de borde ha.

Erfarenheten av fullmäktigeuppdrag stärker inte självförtroendet

Vi har undersökt vad erfarenheten av att vara förtroendevald gör med det egna politiska självförtroendet. Frågan är intressant på ett generellt plan. I litteraturen om politiskt deltagande återfinns nämligen antagandet att ju mer man deltar politiskt i gemensamma angelägenheter, desto mer stärks det personliga politiska självförtroendet. Genom att jämföra respondenternas svar i den enkätomgång vi skickade ut före valet 2014, med deras svar ungefär halvvägs in i mandatperioden, finner vi inget stöd för en sådan tes. Det politiska självförtroendet, åtminstone som vi försöker mäta det, stärks inte. Snarare tycks det försvagas i olika avseenden från första mättillfället till mitten av mandatperioden. Istället framträder en bild av politiker som i stort sett genomgående tycks bli något mer desillusionerade ju längre mandatperioden går. Men detta gäller, måhända överraskande, inte bara nya politiker utan gäller också mer erfarna politiker.

Realistiska uppfattningar om tidsåtgång, men oförstående arbetskamrater

Vi har också ställt en rad frågor för att ta reda på hur krävande ett politiskt förtroendeuppdrag kan sägas vara utifrån olika aspekter, där syftet har varit att försöka identifiera potentiella faktorer som bidrar till vantrivsel eller förtida avhopp. Två saker är särskilt värda att understryka: För det första, när vi jämför vilken förväntad tidsåtgång våra respondenter trodde att deras uppdrag skulle ta inför valet 2014, med vilken faktiskt tid uppdraget tar mitt i mandatperioden, finner vi att mer erfarna politiker i dag lägger ned ungefär lika många timmar på

uppdraget som de trodde att uppdraget skulle kräva; medan nya politiker lägger ned något färre timmar än vad de trodde de skulle göra. Med andra ord tycks förväntningarna om tidsåtgången ha varit tämligen rimliga, och i vart fall är det inte så att nya politiker underskattat hur mycket tid de skulle bli tvungna att lägga ned på uppdraget. För det andra, en faktor som mer eller mindre explicit kan verka hämmande för viljan och möjligheten att vara förtroendevald, är den förståelse man som fritidspolitiker har från kolleger och chefer. Här såg vi att ganska många uppgav att förståelsen för de egna kommunpolitiska åtagandena inte upplevdes vara särskilt stor bland arbetskamrater (30 procent) och närmaste chef (25 procent).

Inte positiva till reformer av kommunpolitikens spelregler

Under senare år har flera offentliga utredningar föreslagit en rad reformer för att stärka den lokala demokratin. I undersökningen har vi bitt respondenterna ta ställning till ett par av dessa – och överlag var kritiken mot reformförslagen stor. Här fann vi exempelvis 1/ en stor skepsis till att sänka rösträttsåldern från 18 till 16 år, där nya var något mer positiva än de erfarna politikerna; 2/ att betydligt fler är kritiska än positiva till förslaget att krympa landets fullmäktigeförsamlingar; 3/ att en överväldigande majoritet av respondenterna var negativt inställda till att ersätta nuvarande system med ”samlingsregeringar” i kommunstyrelserna genom att införa majoritetsstyre, och 4/ att motståndet var starkt mot förslaget att tillåta fullmäktigeledamöter behålla sin plats fastän de flyttar från hemkommunen.

Inledning

I samband 2014 års val sjösatte vi ett forskningsprojekt som syftar till att studera villkoren för de förtroendevalda i kommunpolitiken. Projektet bygger på en panelstudie, som riktar sig till ett urval av personer vilka kandiderade i valen till kommunfullmäktige 2014. Urvalet innehåller både personer som kandiderade för allra första gången, liksom personer som redan innan valet 2014 hade erfarenhet av kommunpolitik. Det är av särskilt intresse för oss att jämföra dessa två gruppers uppfattningar och erfarenheter och vårt mål är att följa dessa individer under hela mandatperioden. Det gör vi genom att med jämna mellanrum låta dem besvara enkäter, fram till och med 2018 års val. På det sättet får vi ett unikt material för att följa personer som är nya i politiken och se hur deras åsikter och uppfattningar förändras över tid, samtidigt som vi kan jämföra dessa förändringar och se om våra nya politiker skiljer sig från mer erfarna politiker.

Förhoppningen är att detta övergripande projekt ska ge ny kunskap om specifikt nya förtroendevalda, men också – och mer allmänt – ge djupare insikter i kommunpolitikernas förutsättningar och villkor. Genom att följa kandidaterna på det sätt vi här gör, bör vi, mot bakgrund av att nykomlingar i politiken är mer benägna att hoppa av sitt uppdrag, även kunna ge en bättre bild av varför nya politiker i större utsträckning väljer att lämna sina förtroendeuppdrag i förtid. Därigenom hoppas vi få underlag för att bland annat besvara frågan om vad som skulle kunna göras för att minska risken för förtida avhopp, framför allt bland yngre och kvinnor, det vill säga sådana grupper som redan från start inte bara är underrepresenterade i kommunpolitiken utan också överrepresenterade bland avhoppare.

Detta är vår andra rapport inom ramen för projektet¹. Den bygger på våra tre första enkätomgångar. Den första rapporten publicerades i april 2015 och bär namnet *Att ta plats i politiken* (Erlingsson med flera 2015). Båda rapporterna, liksom för övrigt hela projektet fram till och med nu, har finansierats av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), med medfinansiering från Centrum för kommunstrategiska studier (CKS). Vårt primära syfte med föreliggande rapport är att uppmärksamma frågan om hur *erfarenheten* av att komma in som ny i kommunpolitiken påverkar den nya politikerns syn på sig själv och på kommunpolitiken ur olika aspekter, men vi kommer även att beröra en del andra frågeställningar som bland annat avser den lokala demokratin och dess framtid.

¹ Patrik Jarelius Persson har varit assistent i projektet och bidragit med datainsamling och bearbetning av data för projektets tredje enkätomgång

Bakgrund

Otvivelaktigt har mycket ägt rum i svensk kommunpolitik under innevarande mandatperiod. I vissa avseenden har vi till och med en historiskt unik situation. Exempelvis har rekord slagits i antal minoritetsstyren och blocköverskridande koalitioner (t.ex. Wänström 2015, 2016). Vidare rapporterade *Dagens Samhälle* i september 2016 att antalet politiska vildar var fler än någonsin tidigare: 148 kommunpolitiker hade övergivit partiet de valdes in för, men trots det valt att behålla sin plats i fullmäktige som partilösa. Till detta kommer också att statistik från SCB visar att 12,2 procent av ledamöterna som valdes in 2014 lämnat sin plats i kommunfullmäktige två år efter valdagen. Det är en något större andel än för motsvarande tidsperiod under förra mandatperioden (2010–2012), då 10,8 procent hade hoppat av.² Om trenden fortsätter, talar det för att innevarande mandatperiod kommer att innebära historiskt höga nivåer vad gäller förtida avhopp. Dessutom är det så att inte alla dessa avhopp kan ersättas eftersom det inte finns ytterligare namn på valseدلarna. När den här rapporten skrivs i februari 2017 har 54 avhoppade ledamöter i fullmäktige inte ersatts. Dessa mandat är sålunda att betrakta som så kallade ”tomma stolar”.

Hur ska man se på detta? Ibland möter man uppfattningen att omsättningen på ledamöter ska betraktas som symptom på brister i demokratins hälsotillstånd. I vår förra rapport argumenterade vi emellertid för att de förtida avhopp inte per automatik kan ses som något slags uttryck för att den representativa demokratin eller partiernas kris. Precis som nyligen gjordes i Demokratiutredningens slutbetänkande (SOU 2016:5), uppmärksammade vi i vår föregående rapport *Att ta plats i politiken* (Erlingsson m.fl. 2015) flera indikationer på att den svenska representativa demokratin tycks stå förhållandevis stark (se också Erlingsson och Persson 2014):

- Valdeltagandet har kontinuerligt ökat i varje val sedan 2002.
- Förtroendet för partiernas förmåga att fullgöra sina uppgifter i den representativa demokratin ökade mellan 1999 och 2013.
- Under 2000-talet har partiernas medlemsförluster bromsats upp, planat ut och haft en viss positiv trend de senaste åren.
- Partierna uppger inte större problem i dag, jämfört med vid 1990-talets slut, att finna kandidater till förtroendeuppdrag; om något, är läget något litet bättre idag.
- Över tid har viljan bland att ta på sig förtroendeuppdrag inte förändrats till det sämre, dessutom är uppdragsvilligheten större bland yngre än bland äldre personer.
- Majoriteten av de förtida avhopp tycks inte hänga ihop med politiska skäl (som t.ex. att avhopparna anser att demokratin fungerar dåligt), utan tycks främst ha privata orsaker (framför allt att man av något skäl flyttar från kommunen, eller skäl kopplade till arbetsliv eller familjeliv).

Utöver detta, fann vi flera upplyftande saker i svaren från de personer som besvarat våra enkäter. Bland annat kunde vi konstatera att de allra flesta som kandiderade i 2014 års val upplevde att deras politiska engagemang bemöttes

² Statistik över avhopp finns publicerad på SCB:s webbplats. Mönstret är för övrigt detsamma båda mandatperioder: kvinnor, yngre och SD-ledamöter är överrepresenterade bland avhopparna. Bland kvinnor under 30 år har över 27 procent redan lämnat sitt uppdrag två år in i den nuvarande mandatperioden.

positivt av familj, släkt, vänner, arbetskamrater, grannar och av andra förtroendevalda. De flesta respondenterna var dessutom nöjda med de intern-demokratiska procedurerna före och efter valet avseende hur valsedlarna hade satts samman liksom hur fördelningen av uppdrag gick till. Detta gällde såväl avseende vilket uppdrag de själva fick som när de fick bedöma genomskinligheten i processerna. Till detta kan läggas att tidigare studier har funnit att de flesta förtroendevalda är nöjda med sitt engagemang i kommunpolitiken och uppfattar sina förtroendeuppdrag som meningsfulla. Den bild vi tecknade i förra rapporten var alltså ljusare än de mörka bilderna av svensk representativ demokratis tillstånd som plägar dominera nyhetsrapportering och offentlig debatt.

Men visst finns vissa moln på himlen. Ett sådant exempel är allmänhetens förtroende för politiker och politiska institutioner. Visserligen har förtroendet stärkts jämfört med bottennoteringarna i slutet av 1990-talet, men den starka förtroendeökningen vi såg fram till och med 2010 planade ut och sjönk betänkligt; framför allt mellan 2014 och 2015 (Holmberg och Weibull 2016). Den kraftiga nedgången vi sett på senare år gäller såväl riksdag och regering som kommunstyrelser och politiska partier mer generellt.

Om uppmärksamheten i vår föregående rapport huvudsakligen riktades mot frågor som rörde varför man gav sig in i politiken, hur man ansåg sig bli bemött i rollen som förtroendevald samt hur man betraktade de respektive partiernas interndemokratiska procedurer, fokuserar vi på andra områden i denna rapport. Vi är framför allt intresserade av vad en halv mandatperiods erfarenhet av att vara förtroendevald medför för den nyinvalda politikern. Vi ställer frågor om vad som händer med dennes syn på exempelvis det egna politiska självförtroendet, demokratins funktionssätt, den egna representantrollen, maktförhållanden i kommunen, liksom hur man ställer sig till olika förslag till hur den lokala demokratin kan förnyas.

Tidigare forskning: vad kan man förvänta sig av datamaterialet?

Vad vet vi då från tidigare undersökningar? Det saknas i stor utsträckning svensk forskning som ställt frågan om hur en tämligen färsk erfarenhet av att inneha ett förtroendeuppdrag påverkar nya politiker i olika avseenden. Trots detta finns ett par relevanta studier som är värda att lyfta fram, även om effekterna av den initiala erfarenheten av att vara förtroendevald inte omedelbart står i centrum för dessa studier.

David Karlsson (2001) bad nya politiker utvärdera hur de själva hade upplevt sin första tid som förtroendevald genom att relatera sina erfarenheter till de förväntningar man (trodde sig minnas att man) hade innan uppdraget. Han ställde frågan om det var lättare eller svårare för dem, jämfört med förväntningen, att hantera arbetsbelastningen som följde med uppdraget. Karlsson fann bland annat att yngre individer liksom kvinnor överlag blev mer negativt överraskade jämfört med äldre respektive män, både vad beträffar arbetsbelastningen liksom vad gäller arbetets svårighetsgrad. Karlssons resultat är intressanta och tankeväckande. Men, det finns begränsningar med Karlssons studie. Den enkätresultaten bygger på riktades *enbart* till dem som var nya efter valet 1998, och resultaten vilar uteslutande på respondenternas minnesbilder av sina förväntningar. Vår undersökning undviker båda dessa begränsningar, dels genom att ha med en jämförelsegrupp bestående av mer erfarna politiker (för att se om infriade eller icke-infriade förväntningar på uppdraget är något unikt för de nya eller om de också speglas i de mer erfarnas upplevelser), dels genom att vår studie bygger

på en paneldesign med en första datainsamling innan den aktuella mandatperioden inleddes och uppföljande enkäter under mandatperioden (vilket gör att vi undviker presumtiva felkällor förenade med att be våra respondenter att i efterhand försöka komma ihåg vilka förväntningar de hade).

Utöver Karlssons undersökning finns det ett par tidigare undersökningar som, åtminstone indirekt, berört frågan om hur politikernas erfarenheter av att vara förtroendevald inverkar på deras upplevelse av och syn på demokratin. Aspekten har nämligen funnits med, i alla fall mellan raderna, i nästan alla studier som analyserat förtroendevalda som har hoppat av sitt uppdrag i förtid. Några av studierna tangerar Karlssons något dystra slutsatser. Bland avhopparna är det nämligen just nya och oerfarna politiker som är överrepresenterade, och en studie konstaterade att dessa avhopp därför ”kan och bör ses som ett tecken på att vår demokrati inte fungerar fullt ut” (Institutet för lokal och regional demokrati 2006). En annan undersökning nådde slutsatsen att det är brister i interndemokrati och toppstyre inom partierna som inverkar på avhoppbeslutet (Hassiss med flera 2009). Implikationen av resultaten är sålunda att erfarenheten av att komma in som ny i politiken för med sig negativ återkoppling som i slutändan bidrar till avhoppbeslutet. Mediebilderna av avhopp och politikens villkor stärker också en sådan förklaringsmodell. Exempelvis har statsvetare som intervjuats för rapportering om förtida avhopp nått följande slutsatser:

De omständliga arbetsformerna, trögheten i organisationen och känslan av att inte kunna påverka skrämmer bort unga och kvinnor från politiken (SVT 2006-02-13).

För många som trots allt påbörjar sitt politiska uppdrag, kan det vara en chock hur pass mycket tid och energi arbetet ändå tar (SVT 2015-01-13).

Utifrån sådana resultat och resonemang, skulle man kunna dra slutsatsen att erfarenheten av att vara politiskt aktiv som lokalt förtroendevald verkar ge upphov till en känsla av otillräcklighet, att det innebär en överbelastning sett till ens initiala förväntningar på uppdraget, en känsla av att man inte riktigt blir lyssnad på, och att avhoppet därför signalerar missnöje med den lokala demokratis institutioner.

Dock har sådan bild av avhoppet inte fått stå helt oemotsagd. I en tidigare rapport, *Politikens villkor*, tecknade vi (Erlingsson och Öhrvall 2010) en alternativ bild av avhoppet. Överlag uppgav nämligen respondenterna i den studien att avhoppet i huvudsak inte berodde på dåliga erfarenheter av politiska processer eller strukturer, utan av förhållanden i privatlivet – framför allt att man hade flyttat från kommunen, alternativt problem att kombinera uppdraget med arbetsliv och familjeliv. En stor andel av avhopparna (81 procent) uppgav dessutom att de, trots avhoppet, hade haft en mycket eller ganska positiv syn på tiden i kommunpolitiken. I den här rapporten landade vi därför i slutsatsen att när ”larmrapporter om demokratins hälsotillstånd tenderar att stjäla utrymme i den offentliga debatten, är det viktigt att uppmärksamma den här typen av nyanterade och mer hoppfulla resultat” (Erlingsson och Öhrvall 2010: 8).

Våra resultat, och det sätt vi argumenterade, bekräftade i allt väsentligt resultat om förtida avhoppare som Peder Nielsen (2001) presenterade 10 år före vår studie. Exempelvis fann Nielsen att betydligt fler av de nya politikerna fick ökat förtroende för lokalpolitiker i allmänhet sedan man fått sitt uppdrag (1/3), jämfört med dem vars förtroende minskade (1/5). Resultaten har även bekräftats i två mer sentida undersökningar genomförda av Statistiska centralbyrån (Järnbert och Wilén 2013, 2016), undersökningar som båda bygger vidare på vår tidigare studie (Erlingsson och Öhrvall 2010). Även i en kvalitativt orienterad intervjustudie av Fredrikssons (2001) framskymtade ljuspunkter av detta

slag. Fredriksson redogjorde där för hur de nya politikernas tilltro till det politiska systemet förändrades efter att ha blivit förtroendevald: ”överlag har [det] skapats en större och mer nyanserad förståelse för det politiska arbetet”.

Dessa mer upplyftande resultat kan läsas i ljuset av den klassiska deltagardemokratiska traditionen om vad vi ska förvänta oss att se när individer gör erfarenheten att inkluderas i politiskt beslutsfattande. För till exempel Jean Jacques Rousseau var huvudpoängen med politiskt deltagande intimt knutet till de psykologiska effekter deltagandet antogs ha för individen, det Kerstin Jacobsson (1999: 164) har kallat för ”demokratins lärandefunktion”. Tanken är att när individer aktivt och återkommande deltar politiskt, ökar sannolikheten att han eller hon fördjupar sitt engagemang ytterligare – vi får vad man kanske kan kalla för ”deltagandets positiva spiral” (jämför Pateman 1970; Thompson 1970). Steven E. Finkel (1987: 441) sammanfattade den deltagardemokratiska traditionens huvudpoäng på följande sätt:

These 'participatory' theorists ... believe that participation is intrinsically beneficial, because it develops many positive, democratic character traits, such as community-mindedness, political self-competence, and satisfaction with decision-making structures, institutions, and outputs.

Sammantaget, beaktar vi vad som skrivits tidigare på området, är det inte riktigt givet vad vi ska förvänta oss av det datamaterial vi analyserar i den här rapporten. Å ena sidan finns en del studier och argumentationslinjer som ger vid handen att vi ska förvänta oss att nya politiker, ungefär halvvägs in i mandatperioden, har en del negativa erfarenheter (exempelvis upplever sig tappa politiskt självförtroende liksom tilltro till demokratins institutioner och procedurer). Å andra sidan finns det litteratur som ger förväntningar om olika typer såsom stärkt politiskt självförtroende och ökad tilltro till demokratin, liksom att vi bör hitta positiva upplevelser av den initiala tiden i fullmäktige. Ett av den här rapportens huvudsyften är att studera vilken av dessa förväntningar får mest stöd i de data vi har samlat in.

Metod och datamaterial

Rapporten bygger på en undersökning av ett slumpmässigt urval av de personer som kandiderade i 2014 års kommunfullmäktigeval. Undersökningen är en panelstudie i vilken vi har genomfört en första datainsamling före 2014 års val, en andra i början av 2015 och en tredje under våren och sommaren 2016. Urvalet är ett stratifierat klusterurval där vi slumpmässigt valt ut 30 kommuner stratifierat efter kommuntyp, enligt Sveriges Kommuner och Landstings klassificering. Samtliga 5 360 personer som kandiderade till kommunfullmäktige i dessa 30 kommuner ingår i vårt urval. Uppgifter om vilka som kandiderade har vi erhållit från Valmyndigheten. Svar från dessa kandidater har samlats in via webbenkäter.

Resultaten som presenteras här baseras på undersökningens första och tredje enkätomgång. Den första omgången inleddes den 14 augusti 2014 och avslutades strax före valdagen den 14 september 2014 och den tredje omgången inleddes 16 maj 2016 och avslutades den 31 augusti samma år. Detta innebär tiden mellan de två undersökningsomgångarna kan variera mellan 20 månader och två år. Något förenklat kan det beskrivas som att vi jämför politikernas svar strax innan valdagen 2014 med deras svar halvvägs in i mandatperioden.

I den första undersökningsomgången fick vi tag på e-postadresser till 2 767 personer av de 5 360 kandidater som ingick i vårt urval, det vill säga till 52 procent av dem. Till dessa personer skickades en inbjudan till att besvara en webbenkät.

Vi skickade ut ett brev till de resterande 2 593 kandidater som ingick i vårt urval, men för vilka vi inte lyckades få uppgift om e-postadress. Brevet presenterade undersökningen och innehöll en länk till webbenkäten och uppgifter om lösenord och inloggningsuppgifter. Den första undersökningsomgångens enkät besvarades av 2 034 personer, vilket ger en svarsandel om 38 procent. Bland dem som vi kontaktade via e-post svarade 1 380 av 2 767, vilket motsvarar en svarsfrekvens om 50 procent.

Den tredje undersökningsomgången gick ut till 3 583 personer därav 2 073 som svarat i någon av de två tidigare omgångarna och 1 510 som inte svarat tidigare. Vi fick totalt sett in 1 177 svar, vilket ger en svarsandel om 22 procent av samtliga 5 360 kandidater och 33 procent av dem som fick e-postutskicket och därmed hade möjlighet att svara. I den här studien fokuserar vi i vissa delar på de kandidater som besvarade enkätomgång 3 och i andra delar på de 947 kandidater som besvarade både omgång 1 och omgång 3, och i ytterligare andra delar de 620 kandidater besvarade både omgång 1 och omgång 3 och som dessutom efter valet har fått något förtroendeuppdrag i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller någon nämnd.

Det bör nämnas att det totala bortfallet för undersökningen är stort, även om det är i nivå med eller till och med lägre än för en del liknande undersökningar. Om vi utifrån de uppgifter vi har om samtliga som kandiderade i 2014 års val jämför de som har besvarat undersökningen och de som inte gjort det, ser vi inte några stora skillnader som föranleder oss att tro att undersökningens resultat skulle bli missvisande. Vi använder dessutom vikter för att räkna upp inom parti och kommun, vilket till viss del justerar för bortfallet. Samtidigt ska bortfallet inte nonchaleras. De resultat som presenteras bör tolkas med viss försiktighet och alltför stor vikt bör inte läggas på små skillnader om någon eller några procentenheter. En fördel ligger dock i att undersökningen har en panelansats, vilket gör att många av de resultat vi presenterar avser en förändring över tid inom *samma* grupp individer. De förändringar vi kan konstatera får därmed en större tyngd.

Panelansatsen gör även i ett avseende att vi mer träffsäkert sätt kan studera förändringar över tid. Många tidigare studier har förlitat sig till respondenternas minnesbilder av vilka förväntningar och tankar de hade innan de gav sig in i politiken och jämfört dem med nuvarande uppfattningar. Då vi har en insamlingsomgång innan mandatperioden tar vid kan vi mäta vilka förväntningar kandidaterna säger sig ha. Detta är att föredra mot frågor om förväntningar i efterhand, vilka kan vara medvetet eller omedvetet färgade av erfarenheter. Eftersom vi studerar samtliga kandidater i de 30 slumpmässigt utvalda kommunerna innefattar vårt urval både kandidater som är nya i politiken och sådana som är mer erfarna. Detta innebär att vi kan ställa förändringar över tid mot de olika grupperna. Som ny i politiken betraktar vi dem som i första enkätomgången uppgav att de aldrig haft varit ledamot i kommunfullmäktige, kommunstyrelse, kommunal nämnde eller kommunal bolagsstyrelse. Av dem som besvarade både enkätomgång 1 och var ungefär var fjärde respondent att betrakta som ny, med denna definition.

Disposition

Efter detta inledande kapitel – där vi 1/ beskrivit det övergripande syftet med vårt större projekt om nya i politiken, 2/ satt in föreliggande rapport i sitt rätta sammanhang, och 3/ beskrivit vårt material och vår metod – påbörjar vi vår resultatredovisning. Resten av rapporten är disponerad som följer. Rapportens andra kapitel är betitlat ”Demokratins tillstånd”, där respondenterna får ge sin syn på demokratin på olika nivåer, förekomsten av kommunal korruption, hur

makten fördelas i kommunen, samt om synen på politikerrollen genomgår någon förändring under den första halvan av mandatperioden. I det tredje kapitlet, "Det politiska självförtroendet", analyserar vi framför allt hur det vi här kallar respondenternas "politiska självförtroende" påverkas över tid. Det fjärde kapitlet kallas "Uppdragets villkor", vari vi undersöker vilket bemötande respondenterna upplever sig få av olika grupper, hur uppdraget påverkat deras yrkeskarriär; och vi ser också närmare på vilken tidsåtgång som uppdraget medför, erfarenheter av hot och våld, samt synen på politiska åtaganden i framtiden. I det femte kapitlet, "Framtida utveckling av den lokala demokratin", ber vi respondenterna ge sin syn på olika förslag för att stärka demokratin som förekommit i debatten, till exempel sänkt rösträttsålder och majoritetsstyre i kommunerna. I det sjätte och sista kapitlet summerar vi våra viktigaste slutsatser och pekar framåt mot framtida studier inom ramen för projektet.

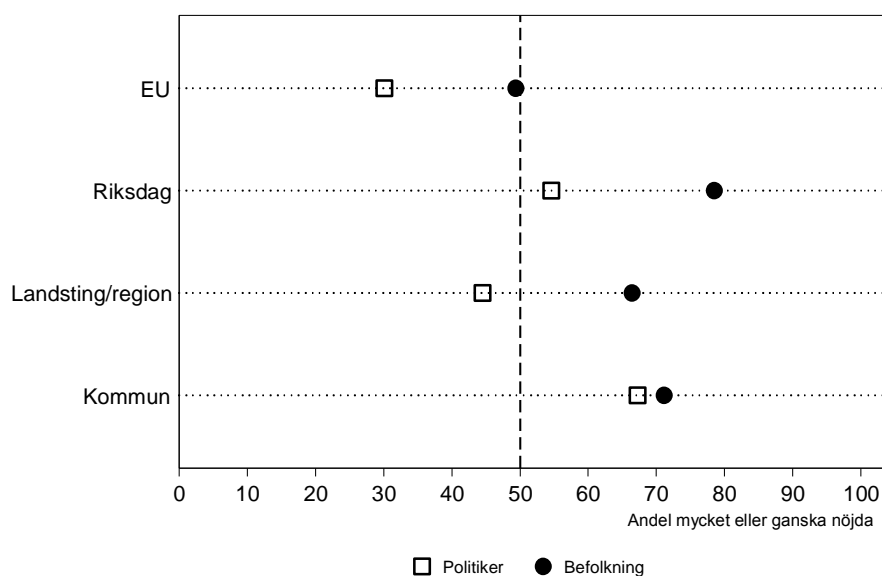
Demokratins tillstånd

I den här rapporten tar vi ta upp olika aspekter av den lokala demokratins tillstånd och de förtroendevaldas villkor. Låt oss inleda på ett övergripande plan och studera hur den svenska demokratin anses må.

Nöjdhet med demokratin

I vår undersökning har kommunpolitikerna fått ange hur pass nöjda de är med demokratin på olika politiska nivåer: EU, riksdagen, landstinget/regionen och den egna kommunen. Motsvarande frågor har även ställts regelbundet i SOM-institutets årliga mätningar av den svenska befolkningen. Detta gör att vi kan jämföra politikernas uppfattningar med befolkningen i övrigt. I Figur 2.1 illustreras andelen som är mycket eller ganska nöjda med demokratin på olika nivåer och för respektive grupp.

Figur 2.1 Nöjdhet med demokratin på olika nivåer

Kommentar: Avser andelen som angett att de är Mycket nöjd eller Ganska nöjd med demokratin för respektive grupp och på respektive nivå, övriga svarsalternativ: Inte särskilt nöjd och Inte alls nöjd. För politiker avses svar i omgång 3 år 2016 för dem som svarade i *både* omgång 1 och 3 (antal observationer mellan 792 och 927). För befolkningen avses SOM-institutets mätning 2014, dvs. invånare i Sverige 16-85 år gamla (antal observationer mellan 3 231 och 3 302). Den vertikala linjen markerar endast 50 procent.

Om vi ser till hur nöjd man är med hur demokratin fungerar i den egna kommunen finns ingen större skillnad mellan politikernas och befolkningens uppfattningar. I den förra gruppen är det 67 procent som är mycket eller ganska nöjda med hur demokratin fungerar i kommunen och 71 procent i den senare. Kommuninvånarna är alltså något mer nöjda med den lokala demokratin än vad politikerna som befinner sig mitt uppe i den är själva. Ser vi till övriga nivåer är skillnaderna större: andelen som är mycket eller ganska nöjda med hur demokratin fungerar är mellan 19 och 24 procentenheter större bland befolkningen i

övrigt jämfört med politikerna.³ Ser vi hur de olika politiska nivåerna rangordnas är mönstret delvis likartat. Både bland politiker och bland befolkningen i stort är missnöjet med EU störst följt av det lokala landstinget eller regionen. Men när det gäller vilken politisk nivå man är mest nöjd med skiljer sig de två grupperna åt. Kommunpolitikerna är mest nöjda med hur demokratin fungerar i den egna kommunen följt av riksdagen, medan befolkningen är mer nöjd med hur demokratin fungerar på riksdagsnivån än på kommunnivån.

Att den svenska befolkningen är mest nöjd med hur demokratin på riksnivå är ur ett internationellt perspektiv uppseendeväckande eftersom Sverige avviker från det generella mönstret. I de flesta andra länder är medborgarna mest nöjda med hur den lokala demokratin fungerar, och i takt med att man rör sig uppåt i den politiska hierarkin, avtar nöjdheten (Fitzgerald och Wolak 2016; Denters 2002; se också Möller 2000). Att svenskar är mer nöjda med hur demokratin fungerar på rikspanet än lokalt är intressant och väcker frågor. Det ligger utanför den här rapportens syfte att försöka besvara dem, men är alldeles uppenbart en fråga i behov av svar och kräver djupare utredning.

Det bör samtidigt poängteras att en mycket stor andel av befolkningen är nöjda med hur demokratin fungerar lokalt. Sett över tid har den andelen dessutom ökat. I SOM-mätningen 2002 uppgav 57 procent att de var mycket eller ganska nöjda med demokratin i den egna kommunen. Den andelen har alltså ökat till 71 procent år 2014 – alltså med hela 14 procentenheter. Även när det gäller kommunpolitikerna har vi olika mätpunkter att jämföra. Vi ställde frågor om nöjdhet med demokratin i både vår första undersökningsomgång före valet 2014 och även i vår tredje omgång 2016. I Tabell 2.1 redovisas hur stor andel som är nöjda med demokratin i den egna kommunen vid dessa två tillfällen och även uppdelat efter om politikerna var nya i politiken vid valet till kommunfullmäktige 2014 eller om de hade tidigare erfarenhet av kommunpolitik.

Tabell 2.1. Kommunpolitikernas nöjdhet med demokratin i den egna kommunen.

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
Mycket nöjd	13	15	15	+6	-2	0
Ganska nöjd	45	55	53	-5	+1	0
Inte särskilt nöjd	26	24	25	-6	+3	+1
Inte alls nöjd	17	5	8	+7	-3	-1
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	236	691	927			

Kommentar: Frågan som ställdes var "På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar på följande nivåer?" De som angett "vet ej" är exkluderade. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Som framgår av tabellen är 58 procent av de personer som är nya i politiken mycket eller ganska nöjda med hur den lokala demokratin fungerar. Det är en mindre andel än bland dem som har tidigare politisk erfarenhet – i den gruppen är motsvarande andel 70 procent. Vi kan även konstatera att förändringarna över tid är små. Erfarenheten av att vara förtroendevald i kommunpolitiken under knappt halva den innevarande mandatperioden har sålunda inte haft någon

³ Uppgifterna avseende befolkningen avser SOM-institutets riksundersökning 2014. Data från 2015 är inte släppta när den här rapporten skrivs, men av Oscarsson och Bergström (2016) framgår att befolkningens nöjdhet med demokratin sjönk 2015, dock inte till de nivåer som vi har konstaterat bland kommunpolitikerna.

större påverkan på uppfattningen om hur demokratin fungerar. Nöjdheten med demokratin vare sig stärks eller försvagas nämnvärt.

Korruptionsuppfattningar

Istället för att fråga om nöjdhet med demokratin, är ett alternativt angreppssätt för att studera hur väl demokratin fungerar att ställa frågor om demokratins procedurer, exempelvis hur rättssäkert, neutralt och opartiskt man tycker att systemet fungerar. Detta har vi försökt komma åt genom att studera uppfattningar om förekomsten av korruption. Vi har i två enkätomgångar ställt frågan om hur ofta våra respondenter trodde att andra politiker och tjänstemän i hemkommunen blir erbjudna pengar eller annan förmån för att fatta ett beslut som gynnar den/de som erbjudit sådan ersättning. Hur svaren fördelas redovisas i Tabell 2.2.

Tabell 2.2. Uppfattningar om hur ofta politiker och tjänstemän blir erbjudna mutor

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
Aldrig	15	29	26	+3	+4	+4
Mycket sällan	33	43	40	-2	-9	-8
Ganska sällan	34	23	25	+5	+6	+6
Ganska ofta	14	5	7	-6	-1	-2
Mycket ofta	4	0	1	+1	-1	0
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	191	605	796			

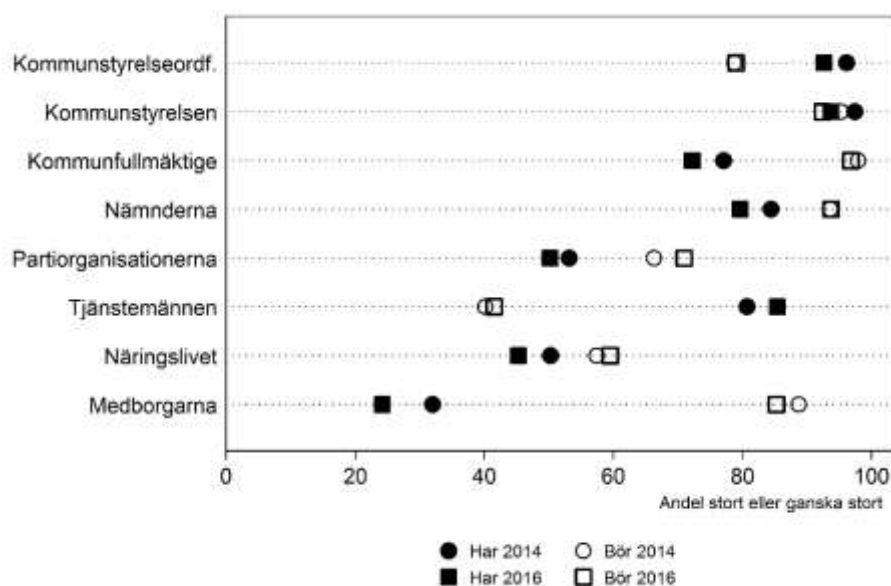
Kommentar: Frågan ställdes löd: "Hur ofta tror du att andra politiker och tjänstemän i din kommun blir erbjudna pengar eller annan förmån, för att fatta ett beslut som gynnar den/de som erbjudit sådan ersättning?" Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Totalt sett är det ungefär två tredjedelar som tror att det aldrig eller mycket sällan händer att politiker eller tjänstemän blir erbjudna mutor eller andra förmåner i syfte att påverka deras beslut. Det är en något större andel bland dem som är nya i politiken som tror att sådant förekommer. Resultaten visar förhållandevis små förändringar över tid. Händer något, är det att färre väljer alternativet att korruption är något som sker ofta och något fler uppger att det aldrig äger rum. Bland de nya politikerna tycks erfarenheten göra att tilltron till rättssäkerheten i den egna kommunen, om något, ökar marginellt. Detta gäller emellertid i ungefär lika hög grad bland de mer erfarna politikerna.

Uppfattningar om maktförhållanden i kommunen

Vi har även intresserat oss för vem eller vilka våra respondenter anser har makten i kommunen. Vi har gjort detta genom ställa frågan: "Hur stort inflytande anser eller tror du att följande aktörer har över beslutsfattandet i allmänhet i din kommun?", och därefter har vi räknat upp kommunstyrelsens ordförande, kommunstyrelsen, kommunfullmäktige, nämnderna, de lokala partiorganisationerna, tjänstemännen, det lokala näringslivet och medborgarna. För varje aktör fick respondenterna välja mellan fem svarsalternativ, från "mycket stort" till "inget". Vi har även ställt motsvarande frågor avseende vilka aktörer som man anser *bör* ha inflytande. Dessa två uppsättningar frågor har vi ställt både inför 2014 års val och halvvägs in i mandatperioden. I Figur 2.2 illustreras andelarna som angett att respektive aktör har (fyrkanter)/bör ha (cirklar) mycket eller ganska stort inflytande vid de två mätillfällena.

Figur 2.2 Uppfattningar om vilka aktörer som bör ha respektive har inflytande

Kommentar: Avser andelen som angett att respektive aktör "bör ha" (ihåliga symboler) respektive "har" (fyllda symboler) Stort eller Ganska stort inflytande. Övriga svarsalternativ var Ganska litet inflytande, Litet inflytande och Inget inflytande. I figuren redovisas två mättillfällen: 2014 innan valet (cirklar) och 2016 (fyrkanter), halvvägs in i mandatperioden. Figuren baseras på dem som besvarat båda mättillfällena. Antalet svar är omkring 930.

Det är kanske inte så förvånande att makten framför anses allt ligga hos kommunstyrelsen och kommunstyrelsens ordförande, där de senare enligt våra respondenter borde ha lite mindre inflytande än vad som är fallet. Det gäller i än högre grad tjänstemännen – enligt kommunpolitikerna har de stort inflytande, men borde ha betydligt mindre. De övriga aktörskategorierna borde, enligt kommunpolitikerna, ha mer inflytande än i dagsläget. Det gäller i synnerhet kommunfullmäktige och medborgarna.

Om vi jämför enkätomgången innan valet 2014 och den halvvägs in i mandatperioden framgår att erfarenheten gör att synen på vem som har inflytande över det kommunala beslutsfattandet förändras en del. I stort sett alla uppräknade aktörer anses ha mindre makt vid det senare mättillfället. Den enda aktörskategori som uppfattas ha mer inflytande halvvägs in i mandatperioden är tjänstemännen. Ser vi till skillnader mellan erfarna och nya politiker är den mest tydliga skillnaden i synen på nämnderna, där de erfarna inte ändrar sin uppfattning särskilt mycket, medan nästan 16 procentenheter färre av dem som saknade erfarenhet innan valet 2014 svarar att nämnderna i hög eller mycket hög grad har inflytande.

Påverkas synen på den egna representantrollen?

Låt oss avsluta kapitlet med en fråga som inte handlar om tilltron till demokratins institutioner och procedurer utan rör i stället vid kärnan av fullmäktigeledamotens personliga demokratisyn och syn på representantskapet. I boken *Kommunpolitik i den stora nyordningens tid* beskriver Bäck (2000) tre olika representationsstilar som en politiker kan sluta upp bakom. För det första kan de inta en *förtroendemannaroll* där politikern anser sig ha fått ett mandat att förvalta efter eget omdöme (dvs. man representerar "sig själv"). För det andra kan hon eller han ta på sig en *väljardelegatroll* där man anser sig ha ett bundet mandat av väljaren och skyldighet att följa väljaropinioner (dvs. man representerar

sina väljare). För det tredje återfinns en representationsstil som kallas *partiombudsmannen*, en stil som innebär att politikern främst ser sig som ansvarig mot det egna partiet. I vår enkätundersökning har vi både före och efter val tillfället frågat kandidaterna i 2014 års val om de ansåg sig i första hand företräda väljarna, partiet eller den personliga övertygelsen. Frågan är – gör själva processen att vara förtroendevald under ett par år något med synen på den egna representantrollen. Tabell 2.3 visar svaren för de två mättidpunkterna och därmed även förändringarna över tid.

Tabell 2.3. Syn på representantrollen

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
Företräder partiet	37	37	37	+8	+9	+9
Företräder personlig övertygelse	7	7	7	-5	-4	-4
Företräder väljarna	56	56	56	-3	-5	-5
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	<i>242</i>	<i>691</i>	<i>933</i>			

Kommentar: Frågan som ställdes var "Det finns många olika sätt att representera sina väljare. Markera det alternativ som stämmer bäst med hur du ser på rollen som folkvald. En folkvald är i första hand en företrädare för..." och respondenterna fick välja mellan de tre svarsalternativen som presenteras i tabellen. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Intressant nog verkar två år som förtroendevald faktiskt göra något med synen på sig själv som politiker. Under mandatperioden tycks man socialiseras in i att bli mer av en partiombudsman än vad man var innan valet – och detta gäller männe lite överraskande både mer erfarna och de nyare politikerna. Denna iakttagelse går väl i linje med resultat som återfinns i till exempel Bäck (2000) och Fredriksson (2003). Resultatet är litet svårtolkat, eftersom förändringen i lika hög grad gäller de erfarna politikerna som de nya. En arbetshypotes skulle kunna vara att vi här ser ett slags valårseffekt: i en valkampanj tänker kanske politikerna mer på vad de kan tänkas utträta, medan de mitt inne i en mandatperiod troligen blir regelbundet påmind om vikten av uppslutning bakom parti-linjen. Och att man därför i stigande grad faller in i ledet, och definierar sig allt oftare som partiombudsman.

Det politiska självförtroendet

I inledningskapitlet tog vi upp tidigare forskning och hur det i viss statsvetenskaplig litteratur talas om ”deltagandets positiva spiral”. Med detta avses att om man kommer in som ny i ett politiskt sammanhang och tillåts delta, kan man enligt dessa teorier förvänta sig att det politiska självförtroendet och tilltron till demokratins institutioner och procedurer stärks.

Hur ser det då ut för de nya politikerna i vår undersökning? I syfte att mäta det politiska självförtroendet, ställde vi i både första och tredje enkätomgången frågor för att försöka fånga olika aspekter av detta. Vi har i det här kapitlet avgränsat urvalet av respondenter till de personer som besvarat båda enkätomgångar och besitter förtroendeuppdrag vid tidpunkten då den tredje enkätomgången genomfördes, det vill säga att de är ledamöter i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller i en nämnd. Detta ger oss möjligheten att jämföra uppfattningar som uttrycktes innan mandatperioden tog vid med hur det ser ut efter att ungefär halva mandatperioden har gått. Dessutom kan vi jämföra dem som inte har tidigare efterfarenhet av kommunpolitik med mer rutinerade politiker. Vi inleder med att se närmare på i vilken grad respondenterna trodde att de, genom kommunpolitiken, kunde få igenom en sakfråga. Resultaten redovisas i Tabell 3.1.

Tabell 3.1. Tilltro till att få igenom sakfrågor

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
Hög/ganska hög	46	64	60	-17	-17	-17
Ganska låg/inte alls	52	36	39	+20	+17	+18
Vet ej	3	1	1	-3	0	-1
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	123	488	611			

Kommentar: Frågan som ställdes var: ”I vilken grad anser du (2014: tror du) att du genom kommunpolitiken kan få igenom en sakfråga?”. Baseras på de kandidater som besvarade enkätomgång 1 och 3, och hade ett förtroendeuppdrag som ledamot i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller i en nämnd 2016. Med ”ny” avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Tabellen visar svarsfördelningen år 2016 och förändringen i procentenheter i förhållande till då frågan ställdes innan valet 2014, där svarsalternativen ”hög grad” plus ”ganska hög grad”, respektive ”låg grad” plus ”ganska låg grad”, slås gits samman. Det är 2016 omkring 60 procent som i hög eller ganska hög grad anser att de genom kommunpolitiken kan gå igenom en sakfråga. Andelen är mindre bland dem som var nya i valet 2014 än bland dem med mer politisk erfarenhet. Jämfört med hur det såg ut inför valet har andelen med sådan tilltro sjunkit i båda grupper med 17 procentenheter. Det indikerar ett relativt stort fall i tilltron till att få igenom sakfrågor efter mindre än två års erfarenhet av kommunpolitiken. Men notera att tappet i tilltro är lika stort bland nya politiker som bland dem som redan före valet 2014 hade kommunpolitisk erfarenhet. Generellt sett trycks alltså det politiska självförtroendet ned, åtminstone om det förstås på detta sätt – tilltron till att få igenom sakfrågor. Tesen om deltagandets positiva spiral tycks alltså komma på skam.

Ett annat sätt att närma sig frågan om politiskt självförtroende, är att fråga om respondenterna tror att de genom kommunpolitiken kan bidra till att göra kommunen bättre. Vi ställde även den frågan före valet 2014 och ungefär halvvägs in i mandatperioden. Svarfördelningen 2016 och förändringen mellan de två svarstillfällena återfinns i tabell 3.2.

Tabell 3.2. Tilltro till att göra kommunen bättre

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
Hög/ganska hög	61	71	69	-20	-15	-16
Ganska låg/inte alls	38	29	31	+20	+16	+17
Vet ej	1	0	0	0	-1	-1
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	<i>123</i>	<i>492</i>	<i>615</i>			

Kommentar: Frågan som ställdes var: "I vilken grad anser du (2014: tror du) att du genom kommunpolitiken kan bidra till att göra kommunen bättre?" Baseras på de kandidater som besvarade enkätomgång 1 och 3, och hade ett förtroendeuppdrag som ledamot i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller i en nämnd 2016. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Också det här sättet att försöka fånga respondenternas politiska självförtroende ger ett negativt utfall. Bland de som var nya inför valet 2014 svarar 20 procentenheter färre att de till en hög eller ganska hög grad tror att de kan göra kommunen bättre, när de har knappt två års politisk erfarenhet. Återigen är den negativa förändringen inte unik för de nya, utan vi ser den också bland de mer erfarna kommunpolitikerna: bland dem väljer 15 procentenheter färre dessa alternativ ungefär halvvägs in i mandatperioden.

Att få igenom sakfrågor och påverka kommunen till det bättre kan ses som att sätta ribban högt för den egna förmågan att påverka. Därför har vi också ställt frågor om något mer vardagsnära och mer återkommande delar av det politiska engagemanget: tilltron till att få igenom argument och åsikter i den egna parti-gruppen, respektive i fullmäktige (Tabell 3.3).

Tabell 3.3. Tilltro till att få igenom argument och åsikter

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
<i>I egna partigruppen</i>						
Hög/ganska hög	87	84	84	+3	-9	-7
Ganska låg/inte alls	13	16	16	-1	+10	+8
Vet ej	0	0	0	-2	-1	-1
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	124	492	616			
<i>I fullmäktige</i>						
Hög/ganska hög	25	42	38	-23	-18	-19
Ganska låg/inte alls	67	53	56	+21	+15	+16
Vet ej	8	6	6	+2	+3	+3
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	123	484	607			

Kommentar: Frågan som ställdes var: "I vilken grad anser du (2014: tror du) att du genom kommunpolitiken kan bidra till att göra kommunen bättre?" Kommentar: Frågorna som ställdes var: "I vilken grad anser du att du genom kommunpolitiken kan få genomslag för egna argument/åsikter i egna partigruppen?" (övre tabellen), samt "I vilken grad anser du att du genom kommunpolitiken kan få genomslag för egna argument/åsikter i fullmäktige?" (nedre tabellen). Baseras på de kandidater som besvarade både enkätomgång 1 och 3, och hade ett förtroendeuppdrag som ledamot i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller i en nämnd 2016. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Tabellen visar för en liten ökning i självförtroende hos de som är nya i politiken ur en enda bestämd aspekt: något fler (3 procentenheter fler, för att vara precis) svarar att de i hög eller ganska hög grad tror att de får genomslag för egna argument eller åsikter *i partigruppen* när de två mättillfällena jämförs. För samma fråga ser vi emellertid ett tapp bland de mer erfarna: drygt 9 procentenheter färre väljer de alternativen.

Riktar vi så blickarna mot tilltron att få genomslag för argument eller åsikter *i fullmäktige*, återser vi emellertid det generella tappet i politiskt självförtroende som vi noterade i de två tidigare kommenterade tabellerna ovan. Närmare 23 procentenheter färre väljer hög/ganska hög grad-alternativet bland de nya politikererna, och cirka 18 procentenheter färre bland de mer erfarna.

Tabellerna 3.4 och 3.5 nedan redovisar huruvida politikernas initiala förhoppningar om att lära sig någonting, till exempel få insikter i den lokala politiken samt att få delta i intressanta diskussioner, infrias eller kommer på skam.

Tabell 3.4. Tilltro till att få insikt i den lokala politiken

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
Hög/ganska hög	95	95	95	-2	-3	-2
Ganska låg/inte alls	5	6	5	+1	+3	+2
Vet ej	1	0	0	+1	0	0
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	<i>122</i>	<i>487</i>	<i>609</i>			

Kommentar: Frågan som ställdes var "I vilken grad anser du (2014: tror du) att du genom kommunpolitiken kan få insikt/inblick i den lokala politiken?" Baseras på de kandidater som besvarade både enkätomgång 1 och 3, och hade ett förtroendeuppdrag som ledamot i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller i en nämnd 2016. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Tabell 3.5. Tilltro till att få delta i intressanta diskussioner

	2016 (%)			Förändring 2014-2016 (%-enheter)		
	Ny	Inte ny	Samtliga	Ny	Inte ny	Samtliga
Hög/ganska hög	79	89	87	-12	-4	-5
Ganska låg/inte alls	21	11	13	+13	+4	+6
Vet ej	0	0	0	-1	0	-1
Totalt	100	100	100			
<i>Antal observationer</i>	<i>122</i>	<i>490</i>	<i>612</i>			

Kommentar: Frågan som ställdes var "I vilken grad anser du (2014: tror du) att du genom kommunpolitiken kan få delta i intressanta diskussioner?" Baseras på de kandidater som besvarade både enkätomgång 1 och 3, och hade ett förtroendeuppdrag som ledamot i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller i en nämnd 2016. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

När det gäller frågan om att få insikt i den lokala politiken anser år 2016 de allra flesta (95 procent) att de får det genom sitt engagemang i kommunpolitiken. Förändringen i förhållande till hur det såg ut innan valet är liten och det är små skillnader mellan erfarna och nya politiker. Men när vi kommer till frågan om att få delta i intressanta diskussioner stämmer resultaten överens med den generella bilden av icke-infriade förväntningar bland våra respondenter: andelen som uppger att de i hög eller ganska hög grad får delta i intressanta diskussioner är drygt 5 procentenheter mindre än den som hade sådana förväntningar inför mandatperioden. Och de minskade förhoppningarna faller framför allt kraftigt hos de som var nya i politiken – bland dem är det nästan 12 procentenheter färre som tror att de ska få delta i intressanta diskussioner när halva mandatperioden har gått.

Politiskt självförtroende och inflytande

Vad kan då sägas om erfarenhetens inverkan på det politiska självförtroendet, såsom vi försökt operationalisera begreppet här? Våra resultat är tämligen tydliga. Det politiska självförtroendet stärks i vart fall inte. Snarare pekar flera av våra resultat i riktning mot att det politiska självförtroendet hos våra respondenter försvagas i olika avseenden. En bild framträder av politiker som i stort sett genomgående tycks bli något mer desillusionerade ju längre mandatperioden

går. Men, och detta är viktigt, detta gäller inte uteslutande de nya politikerna. Det enda egentliga undantaget från den generella bilden, är att något fler nya politiker tror sig få gehör för åsikter och argument i den egna partigruppen efter att ha erfårit en halv mandatperiods engagemang i kommunpolitiken.

En tänkbar förklaring till dessa resultat ligger i den speciella situation som politikerna befinner sig inför ett val. Under en valrörelse vet de inte vilket valresultat deras parti kommer att nå och de vet inte heller vilka förtroendeposter de kommer att få. När de besvarade vår första enkät, före valet, är det inte omöjligt att många dels såg framför sig att det parti de representerar skulle hamna i en styrande majoritet i hemkommunen, dels att de skulle få de poster de hade bespatsat sig på. Ifall en, eller båda, av dessa förhoppningar kommit på skam, är det inte märkligt att vi ser ett generellt tapp i politiskt självförtroende i vår undersökningspopulation.

Genom vårt datamaterial har vi möjlighet att studera dessa tänkbara mekanismer närmare. I vår andra enkätomgång, cirka ett halvår efter valet 2014, ställde vi en fråga om kommunpolitikerna var nöjda med de politiska uppdrag de fått efter valet. Över hälften var då i hög grad nöjda med de uppdrag de fått och inkluderar vi även de som i ganska hög grad var nöjda blir andelen hela 87 procent. Det är alltså få som är missnöjda med de uppdrag som de har fått. Om vi jämför dem som i hög grad är nöjda med de uppdrag som de har fått med övriga kan vi se att nedgången i självförtroende är mer markant i den senare gruppen. Bland dem som är i hög grad nöjda med de uppdrag de fått sker inga nämnvärda förändringar mellan 2014 och 2016 vad gäller att få delta i intressanta diskussioner, att få inblick i den lokala politiken och att få genomslag för argument i den egna partigruppen. I dessa avseende sker ingen nedgång, men inte heller någon ökning. Bland dem som inte är lika nöjda med de uppdrag som de har fått finns en viss nedgång. I övriga avseenden – få igenom en sakfråga, få genomslag för egna argument i fullmäktige och att bidra till att göra kommunen bättre – ser vi en nedgång i båda grupperna, även om den är mer omfattande bland dem som är mindre nöjda med de uppdrag de fått.

Om vi jämför de politiker som tillhör de partier som styr kommunen med dem som inte gör det framträder ett delvis liknande mönster.⁴ När det gäller att få delta i intressanta diskussioner, att få inblick i den lokala politiken och att få genomslag för argument i den egna partigruppen framträder inga skillnader mellan de två grupperna. Det är inte förvånande då det inte torde ha någon stark koppling till om man har makten i kommunen eller inte. I de övriga avseendena är nedgången i politiskt självförtroende mindre bland dem som tillhör något parti som styr kommunen än bland övriga, men i båda grupper finns en tydlig nedgång.

Hur ska man egentligen förstå dessa resultat? En del av nedgången i politiskt självförtroende som vi har kunnat konstatera försvinner om vi bara ser till de kommunpolitiker som fått uppdrag som de är mycket nöjd med eller de kommunpolitiker som tillhör ett parti som efter valet fått makten i kommunen förklarar, men inte heller i dessa grupper stiger det politiska självförtroendet utan det till och med sjunker i vissa avseenden. Detta tycks gå på tvärs mot den deltagardemokratiska förväntningen om ”deltagandets positiva spiral”, vilken tvärtom förutspår att det politiska självförtroendet ska öka ju mer man deltar. Tappet i självförtroende är dessutom inte isolerat till de nya politikerna utan återfinns också hos de mer erfarna. Vi kommer att återkomma till frågan om hur resultatet ska tolkas i rapportens avslutande kapitel.

⁴ Uppgifter om vilka partier i olika kommuner som styr kommunen är hämtade från Sveriges Kommuner och Landstings sammanställning.

Uppdragets villkor

Ett förtroendeuppdrag medför åtaganden som kan inverka på andra delar av livet och även på relationer till andra personer. Inom ramen för vårt forskningsprojekt har vi därför ställt en rad frågor i syfte att få en känsla för hur utmanande och krävande uppdraget kan sägas vara utifrån olika aspekter. I vår förra rapport (Erlingsson m.fl. 2015) redogjorde vi för hur kandidaterna, i egenskap av just kandidater och partiaktiva, bemöttes av olika grupper under 2014 års valkampanj. Den generella bilden var mycket positiv. De allra flesta upplevde att deras engagemang bemöttes på ett bra sätt av familj, släkt och vänner och andra förtroendevalda. Även från arbetskamrater, grannar och andra kommuninvånare har bemötandet varit övervägande positivt. Inte heller medias bemötande uppfattades generellt sett som något negativt. Endast ett fåtal procent upplevde ett övervägande negativt bemötande från dessa olika grupper. Bilden av bemötandet bekräftar resultat från tidigare studier om hur folkvalda upplever att det har blivit bemötta (jämför Erlingsson och Öhrvall 2010; Järnbert och Wilén 2013). Vi tar nu analysen vidare genom att studera förväntningar och erfarenheter av att ta på sig ett förtroendeuppdrag.

Uppdraget och övriga livet

Innan valet 2014 bad vi även kandidaterna svara på hur många timmar de trodde att de en genomsnittlig vecka skulle ägna åt sina kommande uppdrag under den kommande mandatperioden. De förhållandevis mer erfarna kandidaterna uppgav att de räknade med att de skulle lägga ned cirka 10 timmar per vecka. När de halvvägs in i mandatperioden uppgav hur många timmar de vid tidpunkten faktiskt lade ned på sina kommunpolitiska uppdrag, var siffran 9 timmar per vecka. De relativt sett mer erfarna kandidaterna kan därmed sägas redan innan mandatperioden började ha haft en ganska god uppfattning om vilken tidsinsats som uppdraget medförde.

De som var nya kandidater inför 2014 års val hade däremot ett något större glapp mellan förväntningar och utfall. Inför valet trodde de att de skulle komma att lägga ned ungefär 9 timmar per vecka; halvvägs in i mandatperioden uppgav de att de la ned 5 timmar. Det beror troligen till viss del på att en del av dem inte fick de uppdrag som de trodde att de skulle få. Om vi begränsar oss till dem som fick någon post som ledamot i kommunstyrelse, kommunfullmäktige eller nämnd, så uppgår tiden som läggs ned till 7 timmar. Det är närmare den förväntade tiden, men fortfarande något mindre än vad dessa personer utan tidigare kommunpolitisk erfarenhet trodde att de skulle lägga ned när de kandiderade i 2014 års val. Det bör understrykas att dessa antal timmar är genomsnitt; det finns även personer som ägnar mer tid åt sina förtroendeuppdrag än de hade förväntat sig. Men den generella bilden är inte att uppdraget tar mer tid i anspråk än vad nya politiker förväntar sig, snarare tvärtom.

En fråga som är intimt relaterad till tidsåtgång för uppdraget, är i vilken utsträckning uppdraget sätter käppar i hjulet för det så kallade ”livspusslet”. För att komma närmare ett svar på den frågan, ställde vi 2014 inför mandatperioden ett antal frågor om huruvida man trodde att uppdraget skulle bli svårt att kombinera med ordinarie arbete eller med familjelivet. Ser vi till frågan om man trodde att det skulle bli svårt att kombinera uppdraget med det ordinarie arbetet, svarade 24 procent av de mer erfarna politikerna att de i hög grad eller mycket hög grad trodde att detta skulle bli ett problem, 59 procent i ganska låg grad eller inte alls och förhållandevis många (17 procent) att de helt enkelt inte

visste. Bland de nya kandidaterna var motsvarande siffror 34, 52 och 14 – alltså betydligt fler som förutsåg problem att förena uppdraget med arbetslivet.

Också för att komma åt politikerns ”livspusslande”, ställde vi frågan om kandidaterna trodde det skulle bli svårt att kombinera uppdraget med familjelivet. Här var skillnaderna mellan erfarna och nya kandidater mycket små: ungefär 25 procent trodde att det i hög eller ganska hög grad skulle bli svårt, och ungefär 70 procent i ganska låg grad eller inte alls, medan cirka 5 procent inte visste.

I undersökningsomgången 2016 ställde vi även frågor om kommunpolitikerna ansåg att det bland olika grupper fanns förståelse för den tid som förtroendeuppdraget tar. De grupper vi tog upp var familjen, vänner, arbetskamrater och närmaste chef. I Tabell 4.1. redovisas andelarna som angett att respektive grupp har i hög grad eller i ganska hög grad förståelse för den tid uppdraget tar (de som angett ”ej aktuellt”, t.ex. pensionärer gällande arbetskamraters förståelse, är exkluderade). Som framgår av tabellen är förståelsen överlag stor, vilket kanske är en förutsättning för att det ska vara möjligt att ta på sig ett sådant förtroendeuppdrag. Det är dock en inte obetydlig andel som uppger att förståelsen inte är så stor bland arbetskamrater (30 %) och närmaste chef (25 %). Det är inga nämnvärda skillnader mellan de som är nya i politiken och de som har längre erfarenhet. Vi hittar heller inte några tydliga skillnader efter om kommunpolitikerna är anställda i privat eller offentlig sektor. I senare rapporter inom vårt forskningsprojekt kommer vi att återkomma till frågan om bristen på förståelse inom dessa grupper har någon inverkan på avhopp från politiken.

Tabell 4.1. Förståelse för tiden förtroendeuppdraget tar bland olika grupper

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
Familjen	91	90	90
Vänner	76	80	79
Arbetskamrater	69	71	70
Närmaste chef	74	76	75

Kommentar: Frågan som ställdes var: ”I vilken grad tycker du att följande grupper har förståelse för den tid du lägger ned på dina kommunalpolitiska åtaganden?” och grupperna i tabellen räknades upp. I tabellen redovisas andelarna som svarade i hög grad eller i ganska hög grad. Övriga svarsalternativ var i ganska låg grad, Inte alls samt Ej aktuellt. De som svarade Ej aktuellt är exkluderade. Antal observationer varierar mellan 166 och 252 för nya i politiken och mellan 417 och 729 bland dem som inte är nya. Det är färre svarande på frågorna om arbetskamrater och närmaste chef, då alla inte är yrkesarbetande. Med ”ny” avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Hot, våld och hälsotillstånd

Även om kommunpolitikerna, som nämndes ovan, generellt sett upplever att de har fått ett positivt bemötande, får resultatet inte tas som förevändning för att negligera de problem som trots allt finns. Det finns flera undantag från regeln, och bara för att den generella bilden är ljus är det föga tröst för den som i praktiken har haft en negativ erfarenhet att sådana bemötanden. Ett negativt bemötande kan dessutom innefatta sådant som går över gränsen för vad som är lagligt. Exempelvis vet vi från en omfattande undersökning genomförd av Brottsförebyggande rådet (2012) att 15 procent av ledamöterna i kommunfullmäktige blev utsatta för hot, våld eller trakasserier under år 2011. En liknande bild gavs av en undersökning genomförd av SCB (Järnbert och Wilén 2013). Där uppgav 23 procent av ledamöterna i fullmäktige att de *någon gång* utsatts för hot, våld eller trakasserier och 14 procent hade blivit utsatta under de två första åren av mandatperioden 2010-2014.

I vår första undersökningsomgång ställde vi frågor om utsatthet under valkampanjen 2014. Det är en kortare referensperiod än i de ovan nämnda undersökningarna, men det är samtidigt en period som är mer politiskt intensiv och med många och återkommande väljarkontakter. Våra resultat visar att av kandidaterna till kommunfullmäktige var det 7 procent som uppgav att de i rollen som kommunpolitiker blivit utsatta för hot, våld eller trakasserier under valkampanjen 2014. Om vi ser till hur det ser ut efter halva mandatperioden var det i vår undersökningsomgång 2016 ungefär 22 procent av politikerna som uppgav att de i egenskap av förtroendevald någon gång utsatts för hot, trakasserier eller våld. Det är alltså i linje med den tidigare refererade undersökningen av SCB. Andelen är något mindre bland dem som är nya i politiken, men även här finns ett icke-negligerbart problem: bland dem har 18 procent blivit utsatta och då i huvudsak under den innevarande mandatperioden.

År 2016 ställde vi också en fråga om kommunpolitikernas hälsotillstånd. De fick själva bedöma sitt hälsotillstånd på en skala mellan 0 och 10 (där 0 är mycket dåligt och 10 är mycket bra). I genomsnitt bedömde de hälsotillståndet till 7,9 på den skalan. Endast 1,6 procent svarade med ett värde under 3. Det är inga nämnvärda skillnader mellan nya i politiken och mer erfarna. Samma fråga har ställts till hela svenska befolkningen i SOM-institutets mätningar. Där bedömdes det genomsnittliga hälsotillståndet till 7,3 på samma skala år 2014; alltså något lägre än hos de politiker som ingår i vår undersökning.

Utbildningsinsatser

De politiska partierna fyller en viktig roll i det svenska politiska systemet genom att utbilda personer att axla politiska förtroendeuppdrag. Ett medlemskap i ett parti innebär träning för ett sådant uppdrag. Tidigare forskning visar att partimedlemskap, men även medlemskap i andra typer av föreningar, ger färdigheter som kan komma till användning vid politiska förtroendeuppdrag (Verba och Nie 1972; se även Leighley 1995). För att förbereda personer för ett politiskt uppdrag kan även mer riktade utbildningsinsatser vara angelägna. Det gäller inte minst för att förbereda blivande förtroendevalda för tidigare nämnda problem med hot och våld, men också om sådant man eventuellt aldrig haft någon särskild anledning att reflektera över tidigare – såsom korruption, förhållandet mellan politik och förvaltning, kommunallagen, med mera. Sådana utbildningsinsatser kan förstås arrangeras av andra aktörer än de politiska partierna, till exempel av kommunfullmäktige.

Vi frågade kandidaterna i 2014 års val till kommunfullmäktige om de hade erbjudits någon utbildning inför valet. 55 procent hade fått ett sådant erbjudande. Andelen var ungefär densamma om vi begränsar oss till de kandidater som inte hade någon tidigare erfarenhet av kommunala förtroendeuppdrag. Det är framför allt genom de politiska partierna som sådana utbildningar erbjuds. Inför valet hade 52 procent av kandidaterna fått ett sådant erbjudande från sitt parti. Endast 6 procent hade inför valet erbjudits utbildning av kommunen, och 2 procent av någon annan aktör. Vi har även inför valet 2014, i samarbete med SVT Pejls, frågat de lokala partiorganisationerna om de hade någon utbildningsinsats som riktades särskilt till dem som kandiderade. 81 procent av partiorganisationerna uppgav att de hade det. Med tanke på att bara 52 procent av kandidaterna uppgav att de fått ett sådant erbjudande förefaller det som om kunskapen om partiernas insatser inte riktigt har nått ut till alla kandidater.

Efter valet, då fullmäktigeplatser och övriga uppdrag har fördelats, var situationen en annan vilket också visar sig i vår andra enkät som gick ut i början av 2015. Av den framgår att 77 procent av kandidaterna har erbjudits någon utbildning efter valet. Här spelar kommunen en betydligt större roll. Om vi begränsar

oss till dem som blev invalda i kommunfullmäktige är det 93 procent som har blivit erbjudna någon form av utbildning. Vid tidpunkten för vår tredje enkät-omgång 2016 hade 81 procent blivit erbjudna någon utbildning efter valet. Även om utbildningsinsatser alltså erbjuds till de flesta förtroendevalda finns det fortfarande en inte obetydlig del som inte har erbjudits en sådan möjlighet. Det finns alltså utrymme för förbättringar i det avseendet.

Ersättning, karriär och framtida engagemang

Att ta på sig ett förtroendeuppdrag innebär uppoffringar, inte minst vad gäller tid som skulle kunna läggas på annat. I Tabell 4.2 redovisas de tillfrågades åsikter om ersättningsnivåerna för de kommunala förtroendeuppdragen. Noterbart är att nästan inga tycker att ersättningsnivåerna är för höga, medan knappt en tredjedel tycker att de är för låga. Majoriteten är dock av uppfattningen att dagens nivåer är rimliga. Att en relativt stor andel av de nya politikerna inte vet om de tycker att de nuvarande ersättningsnivåerna är rimliga kan bero på att de inte fått särskilt omfattande uppdrag eller att de inte har något att jämföra med då de inte varit förtroendevalda tidigare.

Tabell 4.2. Syn på ersättningar för kommunpolitiska åtaganden

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
För låga	26	35	33
Rimlig nivå	48	55	53
För höga	4	3	3
Vet ej	22	8	11
Totalt	100	100	100
<i>Antal observationer</i>	<i>309</i>	<i>855</i>	<i>1 164</i>

Kommentar: Frågan som ställdes var: "Vad anser du om nivån på de ekonomiska ersättningar som utgår för ditt arbete som kommunalt förtroendevald?" Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Att bli förtroendevald kan tänkas ha olika inverkan på individers yrkesmässiga karriärer. Förtroendeuppdraget tar tid i anspråk, vilket kan tänkas ha en negativ inverkan på dessa. Å andra sidan kan man tänka sig att uppdraget ger erfarenheter och kontakter som har en positiv inverkan. När våra respondenter fick frågan hur de tror att deras kommunpolitiska engagemang påverkar deras yrkesmässiga karriärer framkom inget tydligt mönster. Av de erfarna förtroendevalda var andelen som trodde att engagemanget hade en positiv inverkan lika stor som den andel som trodde att det hade en negativ inverkan. Bland de som är nya i politiken var det en något större andel som trodde att det kommunpolitiska åtagandet har positiva effekter på yrkeskarriären.⁵

⁵ Att ungefär en tredjedel svarade alternativet "Ej aktuellt" beror framför allt på att många av dem var ålderspensionärer.

Tabell 4.3. Inverkan av kommunpolitiska åtaganden på yrkeskarriären

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
Positiv	24	18	19
Ingen	24	24	24
Negativ	13	18	16
Vet ej	14	6	8
Ej aktuellt	26	36	33
Totalt	100	100	100
<i>Antal observationer</i>	<i>310</i>	<i>852</i>	<i>1 162</i>

Kommentar: Frågan som ställdes var: " Vilken inverkan tror du att dina kommunalpolitiska åtaganden har på din yrkesmässiga karriär?" Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Även det politiska engagemanget kan ses som en karriär där åtagandet kan öka eller minskar över tid. På frågan hur våra respondenter tänkte sig att sitt engagemang ser ut fem år fram i tiden svarade 38 procent att de tänker sig ett mindre omfattande engagemang jämfört med nuläget, samtidigt som 12 procent tänker engagera sig i större utsträckning än idag. Det är möjligen följdriktigt, men värt att uppmärksamma att bland de nya i politiken är det en klart större andel som ser framför sig ett större engagemang än vad som är fallet bland de mer erfarna politikerna.

Tabell 4.4. Uppfattningar kring politiskt engagemang om 5 år

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
Mer omfattande än idag	22	8	12
Ungefär som idag	39	41	41
Mindre omfattande än idag	26	42	38
Vet ej	13	9	10
Totalt	100	100	100
<i>Antal observationer</i>	<i>315</i>	<i>855</i>	<i>1 170</i>

Kommentar: Frågan som ställdes var: "Om du tänker dig fem år framåt i tiden, hur stort tror du att ditt politiska engagemang är då?" Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Inställning till reformer av den lokala demokratin

På senare år har ett antal förslag som syftar till att reformera den svenska demokratin lyfts fram i debatten. Det gäller inte minst förslag som lanserats av 2016 års Demokratiutredning (SOU 2016:5) liksom av utredningen om en kommunallag för framtiden (SOU 2015:24). I vår undersökning har vi bitt våra respondenter att värdera några av dessa förslag, inklusive en del förslag av mer långtgående natur. Ett par av frågorna rör grundläggande förändringar av lokaldemokratis institutioner (sänka rösträttsåldern, minska storleken på kommunfullmäktigen samt införa majoritetsstyre i kommuner), medan andra handlar om att förändra villkoren för kommunfullmäktigeledamöterna (att få sitta kvar på sitt mandat fast man flyttar från kommunen, liksom rätt till föräldra- eller sjukledighet).

Ett av förslagen handlar alltså om sänkt rösträttsålder, från nuvarande 18 år till 16 år. Demokratiutredningen menade att reformen bör testas i kommunala val, för att därefter utvärderas och eventuellt införas i alla val. Det är också enklare att sänka rösträttsålder i kommunala val då den fastställs i kommunallagen. Rösträtten i riksdagsval regleras i regeringsformen, vilken är en del av Sveriges grundlag och därmed betydligt svårare att förändra. I vilket fall, vi har låtit kommunpolitikerna i vårt urval ta ställning till förslaget. Det visar sig att en övervägande majoritet (69 procent) uppfattar förslaget om sänkt rösträttsålder som ganska eller mycket dåligt. Endast 18 procent av dem anser att det är ett ganska eller mycket bra förslag.

Om vi jämför nya och mer erfarna kandidater framträder en intressant skillnad. De nya kandidaterna är i högre utsträckning positiva till förslaget: 24 procent svarade att det var ett mycket eller ganska bra förslag, medan motsvarande andel bland de mer erfarna var 15 procent. En tolkning är att de nya politikerna är yngre och därmed lättare kan relatera till de ungas situation.

Tabell 5.1. Syn på sänkt rösträttsålder till 16 år

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
Mycket/ganska bra	24	15	18
Varken bra eller dåligt	10	15	14
Mycket/ganska dåligt	66	70	69
Totalt	100	100	100
<i>Antal observationer</i>	303	831	1 134

Kommentar: De som svarade "Vet ej" är exkluderade. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

En sedan länge omdebatterad fråga är hur stora våra kommunfullmäktigeförsamlingar bör vara och hur stort antal förtroendevalda kommunerna bör ha. I 2001 års demokratiproposition, *Demokrati för det nya seklet* (2001/02:80), uttalades ambitionen att öka antalet förtroendevalda. Å andra sidan kom betänkandet *Vital kommunal demokrati* (SOU 2012:30) med förslag om att små kommuner skulle få möjlighet att ha färre ledamöter i kommunfullmäktige. Förslag

blev sedermera lagstiftning (SFS 2013:1053) och innebär bland annat att kommuner med färre än 8 000 röstberättigade endast behöver ha 21 ledamöter i fullmäktige (tidigare var kravet 31 ledamöter). SCB:s (2016) undersökningar av förtroendevalda i kommuner och landsting visar också att antalet förtroendevalda har stadigt minskat under de senaste årtiondena.

Hur ser då kommunpolitikerna på saken? Vi ställde frågan om antalet förtroendevalda bör minskas till respondenterna i vårt urval både innan valet 2014 och strax innan halva mandatperioden passerat. Det visar sig att stödet för att minska antalet förtroendevalda är relativt svagt. Endast cirka en fjärdedel av respondenterna var positiva till förslaget, medan strax över hälften var negativt inställda. Dessa ståndpunkter har inte ändrats nämnvärt under den tidsperioden. Det är inte heller några tydliga geografiska skillnader, även bland kommunpolitiker i glesbygdskommuner är andelen som anser att det är ett dåligt förslag att minska antalet förtroendevalda klart större än andelen som anser att det är ett bra förslag. Skillnaderna mellan de mer erfarna kandidaterna och de som ställde upp för första gången var ganska små – men vad vi kan se är att en något större andel av de mer erfarna tyckte att förslaget var dåligt (51 jämfört med 43 procent) och att fler av de nya, närmare bestämt fem procentenheter fler, inte hade någon uppfattning i frågan.

I betänkandet *En kommunallag för framtiden* (SOU 2015:24) diskuterades förslaget att på försök införa så kallade majoritetsstyren i kommunerna. Det innebär ett avskaffande av kommunstyrelserna som vi i dag känner dem (där alla partier är representerade); kommunstyrelsen ska enligt förslaget istället bara bestå av bara representanter från majoriteten i kommunfullmäktige. De främsta argumenten för detta är att ansvaret för den förda politiken skulle bli tydligare och att möjligheterna till ansvarsutkrävande skulle förbättras. Även detta förslag fick våra respondenter ta ställning till. Det visade sig att tre fjärdedelar av de svarande var negativt inställda till att införa majoritetsstyre, och bara drygt var tionde svarande ansåg att förslaget var mycket eller ganska bra.

Tabell 5.2. Syn på att införa majoritetsstyre i kommunerna

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
Mycket/ganska bra	12	12	12
Varken bra eller dåligt	14	9	10
Mycket/ganska dåligt	74	79	78
Totalt	100	100	100
<i>Antal observationer</i>	<i>288</i>	<i>816</i>	<i>1 104</i>

Kommentar: De som svarade "Vet ej" är exkluderade. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Tidigare forskning har visat att ungefär var sjätte politiker lämnar sitt uppdrag i förtid, innan mandatperiodens slut. Det vanligaste skälet till avhopp är flytt från kommunen; och det är en direkt följd av nuvarande lagstiftning. Man får inte vara folkvald i en kommun om man inte är skriven där. På förekommen anledning lyfte därför 2016 års demokratiutredning förslaget att folkvalda skulle få sitta kvar på sitt mandat även vid flytt från kommunen.

När vi ställde frågan till våra respondenter hur de ställer sig till detta förslag, fann vi att väldigt få var positiva till idén (knappt en av tio) medan nästan åtta av tio ansåg att ett sådant förslag var ganska eller mycket dåligt. På denna punkt skiljer sig de nya från de mer erfarna politikernas åsikt inte nämnvärt, även om

vi ser en svag tendens till att de nya är mer positiva till förslaget. Ett av argumenten bakom förslaget är att i vissa delar av landet, i synnerhet kring storstäderna, är kommunerna relativt små geografiskt och ligger tätt, vilket gör att någon som flyttar kan hamna utanför kommungränsen trots att man inte bor särskilt långt bort. Man skulle därför kunna tänka sig att förslaget om att få behålla mandatet även efter flytt från kommunen skulle kunna ha större stöd i storstäder och storstädernas kranskommuner. Men vi hittar inga sådana skillnader. Förslaget har ungefär lika svagt stöd bland kommunpolitiker oavsett kommuntyp.

Tabell 5.3. Syn på att möjliggöra att behålla mandat även efter flytt från kommunen

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
Mycket/ganska bra	13	8	10
Varken bra eller dåligt	13	9	10
Mycket/ganska dåligt	74	83	81
Totalt	100	100	100
<i>Antal observationer</i>	<i>298</i>	<i>824</i>	<i>1 122</i>

Kommentar: De som svarade "Vet ej" är exkluderade. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Ett annat förslag som diskuterades i 2014 års Demokratiutredning (SOU 2016:5, s. 283) rörde de förtroendevaldas möjlighet till bland annat socialförsäkringsrättsliga ersättningar, exempelvis vid sjukdom eller vård av barn. På denna punkt visade det sig att våra respondenter med klar majoritet var positiva till förslaget, ungefär 67 procent uppgav att det vore ganska eller mycket bra att ge kommunpolitiker denna möjlighet, medan endast 9 procent uppgav att de ansåg det vara en ganska eller mycket dålig idé. Skillnaderna mellan de mer erfarna och de nya var små, men, de skillnader som fanns indikerade att nykomlingarna var lite mer tveksamma till förslaget.

Tabell 5.4. Syn på att tillåta sjuk- och föräldraledighet för förtroendevalda

	2016 (%)		
	Ny	Inte ny	Samtliga
Mycket/ganska bra	69	73	72
Varken bra eller dåligt	17	19	19
Mycket/ganska dåligt	14	8	10
Totalt	100	100	100
<i>Antal observationer</i>	<i>291</i>	<i>796</i>	<i>1 087</i>

Kommentar: De som svarade "Vet ej" är exkluderade. Med "ny" avses kandidater i 2014 års val som inte hade tidigare erfarenhet av att vara ledamot av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, nämnd eller kommunalt bolag.

Av de förslag för att vitalisera demokratin som vi har studerat här är det alltså endast förslaget om att tillåta sjuk- och föräldraledighet som har ett tydligt stöd bland kommunpolitikerna. Utöver de förslag vi presenterar här kan det nämnas att vi i vår förra rapport (Erlingsson m.fl. 2015) även tog upp medborgares möjlighet att initiera folkomröstningar genom så kallade folkinitiativ. Det framgick då att det fanns ett tydligt stöd för denna möjlighet bland kommunpolitikerna, även om det endast var en mindre andel som ville göra det än lättare för medborgare att få tillstånd folkomröstningar. Den generella bilden är dock att kommunpolitiker är negativt inställda till många av de förslag till att vitalisera demokratin som förekommer i debatten, åtminstone vad gäller de förslag vi har tagit upp här. I kommande rapporter kommer vi förhoppningsvis ha möjlighet att återkomma till andra förslag till att stimulera den lokala demokratin.

Slutdiskussion

Låt oss avslutningsvis återkomma till några av de resultat som vi anser vara mest anmärkningsvärda, spännande och därmed värda att ägna lite mer utförlig reflektion. Som antytts i de tidigare kapitlen är vissa av de resultat som vi har presenterat något oväntade och svårtolkade. Men vi gör i det här kapitlet ändå ett försök till att tyda dem.

Generellt försämrat ”politiskt självförtroende”

Som exempelvis Finkel (1987: 441) konstaterat, finns en föreställning inom teoretiserandet om politiskt deltagande att politiskt deltagande är något gott i sig självt, eftersom det har potentialen att stärka ”political self-competence, and satisfaction with decision-making structures”. Men stämmer detta om vi tittar på individer som för första gången får ett uppdrag i kommunpolitiken? Som vi visade i inledningskapitlet är tidigare forskning splittrad. Vissa uppmärksammar negativa erfarenheter, andra mer positiva.

Vår undersökning har funnit att det politiska självförtroendet inte tycks stärkas av att bli förtroendevald och få den politiska erfarenheten av att vara förtroendevald under en halv mandatperiod. Snarare tycks det sjunka, så som vi mäter saken. Detta hade möjligen kunnat förklaras med naivitet och aningslöshet om uppdragets krav och karaktär från nybörjarnas sida. Men, vad som är förbryllande och som gör resultaten svårtolkade, är att den minskade tilltron till sig själv inte är förbehållen de nya. Den återfinns även hos de mer erfarna politikerna.

Som vi har kunnat konstatera är nedgången mer markant bland dem som inte tillhör de partier som styr kommunen och bland dem som inte är helt nöjda med de förtroendeuppdrag de har tilldelats efter valet. Det är alltså tänkbart att en del av nedgången beror på förväntningar inför ett val om att få ett större inflytande än vad som senare inte infrias. Men det förklarar inte hela nedgången. Och inte heller bland dem som har fått sina förväntningar infriade ser vi någon ökning av det politiska självförtroendet, utan i flera avseenden en nedgång. En annan närliggande förklaring till de resultat vi finner ligger i själva situationen inför ett val. Det är välbelagt att det bland befolkningen finns ett slags ”valårseffekt” i svensk politik (Holmberg och Weibull 2015). Under valår stiger förtroendet för allehanda politiska fenomen: medborgarna uppskattar partier mer, samtidigt som de politiska institutionerna värderas högre. Måne finns också en valårseffekt avseende politiskt självförtroende: att alla respondenter – vare sig de är nya eller erfarna – gör lite för rosenkimrande glädjekalkyler i något slags allmän valrörelseufori, förhoppningar som sedan generellt tonas ned när den politiska vardagen sätter in under de två första åren av mandatperioden? Detta skulle kunna förklara att vi ser ett allmänt tapp i politiskt självförtroende, både hos nya och mer erfarna kommunpolitiker. En annan möjlighet är något särskilt har hänt de senaste åren. Det framgår av SOM-institutets mätningar att medborgarnas förtroende för politiker sjönk kraftigt 2015 (Oscarsson och Bergström 2016). Måhända har denna växande misstro även påverkat politikernas syn på möjligheterna att påverka. Eftersom vi kommer att fortsätta att följa vårt urval under resterande del av mandatperioden kommer vi att veta mer om detta i kommande rapporter.

I övrigt såg vi att kommunpolitikernas nöjdhet med hur demokratin fungerar i stort sett såg likadant ut före valet som halvvägs in i mandatperioden. Robust-

heten i synen på demokratin är särskilt intressant: dels i förhållande till det allmänt försvagade politiska självförtroendet hos respondenterna, dels i ljuset av en allmän förändring i tron om var makten i hemkommunen är placerad – alla folkvalda aktörer/institutioner ansågs ha mindre inflytande halvvägs in i mandatperioden; medan icke-demokratiskt legitimerade tjänstemän ansågs ha mer makt.

Överraskande utfall avseende nöjdhet med demokrati

När vi studerade respondenternas nöjdhet med demokrati, stötte vi på två resultat som är litet oväntade. *Det första* handlar om skillnaderna mellan politiker och medborgare. Givet politikernas inifrånperspektiv, torde hypotesen vara att politiker är mer nöjda med demokratin jämfört med medborgarna. Men så var alltså inte fallet. Glappet var visserligen inte särskilt stort mellan grupperna avseende nöjdheten med demokratin i den egna kommunen, men desto mer uttrycklig när det kommer till landsting, riksdag och EU. Förvånande nog är befolkningen i övrigt klart nöjdare med demokratin än våra undersökta kommunpolitiker.

Det andra handlar om medborgarnas relativa missnöje med den lokala nivån. Tidigare studier har uppmärksammat att vi i de allra flesta länder ser hur medborgarna hyser störst tilltro till de politiker och den nivå som opererar närmast dem – den lokala. Ju längre bort från det lokala man kommer, desto större missnöje. Men så tycks det alltså inte se ut i Sverige. Medborgarna är nöjdare med hur demokratin fungerar i riksdagen än vad de är med demokratin i kommunen. Andra data har visat att mönstret går igen när medborgarna får ge uttryck för vilken tillit de hyser till institutioner på olika nivåer – här klarar sig generellt kommunstyrelserna sämre än riksdag och regering.

Varför är medborgarna nöjdare med demokratin än vad politikerna är? Och varför tycks medborgarna hysa relativt större skepsis gentemot kommunerna jämfört med riksdagen? Båda de beskrivna utfallen är något förvånande, och är i behov av fortsatta analyser.

Ett par motsägelsefulla resultat

Ett par av resultaten är ögonbrynshöjande, då de vid en första anblick ser något motsägelsefulla ut. För det första: vi kan alltså konstatera ett tapp i politiskt självförtroende från tidpunkten innan valet 2014 och halvvägs in i mandatperioden, sett till tron att själv kunna få igenom sakfrågor, argument och åsikter. Och när vi bad våra respondenter värdera vilka aktörer som har makt i kommunen, såg vi att man halvvägs in i mandatperioden ansåg att alla aktörer/institutioner som på något sätt är folkvalda hade *mindre* makt jämfört med vad man trodde före valet 2014. Den enda aktörskategori som man uppfattade hade mer makt, var tjänstemännen. Sett till dessa resultat, kunde förvänta sig att våra respondenters nöjdhet med demokrati också skulle påverkas negativt under de knappa två år som förflöt mellan mätperioderna. Men så är alltså inte fallet: med något undantag, förblev värderingen av demokratin konstant. Sålunda verkar något annat än de egna möjligheterna att påverka eller den egna synen på vem som har makt i kommunen kunna förklara graden av nöjdhet med demokratin.

För det andra: när vi bad respondenterna värdera vilka aktörer/institutioner som *har* makt, samt vilka av dem *bör* ha makt, såg vi det största glappet mellan ”är” och ”bör” hos medborgarna. Respondenterna tycker att medborgarna borde ha mycket makt, men att de samtidigt är den aktörskategori som uppfattas ha minst

makt i kommunen. Mot den bakgrunden är det värt att notera det något paradoxala resultatet från, tidigare forskningsinsatser, att fullmäktigeledamöter är skeptiska till deltagardemokrati generellt och initiativ som ”sänkt rösträttsålder” och ”folkomröstningar” specifikt – alltså, reformer syftar till att på olika sätt lämna över mer makt till medborgarna (t.ex. Gilljam med flera 2010). Till detta hör också att när vi undersökt politikernas syn på den egna representantrollen, ökar andelen som i första hand anser sig representera ”partiet” med 8 procentenheter, samtidigt som andelen ”väljardelegater”, alltså i första hand medborgarrepresentanter, sjunker med 5 procentenheter. Med andra ord tycker man att medborgarna borde ha mer makt i kommunpolitiken, samtidigt som man i stigande grad sluter upp bakom det egna partiet och partidemokratin under den första halvan av mandatperioden; och som man inte är allt för benägen att ställa sig positiv till reformer som skulle stärka medborgarnas makt över kommunpolitiken.

Referenser

- Bäck, Henry (2000). *Kommunpolitiker i den stora nyordningens tid*. Malmö: Liber.
- Denters, Bas (2002). "Size and Political Trust: Evidence from Denmark, the Netherlands, Norway, and the United Kingdom", *Environment & Planning C: Politics and Space* 20(6), 793-812.
- Erlingsson, Gissur Ó och Richard Öhrvall (2010). *Politikens villkor: Om engagemang och avhopp i kommunpolitiken*. Linköping: Centrum för kommunstrategiska studier.
- Erlingsson, Gissur Ó, Mattias Fogelgren och Richard Öhrvall (2015). *Att ta plats i politiken*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Erlingsson, Gissur Ó, Mikael Persson och Richard Öhrvall (2012). "Den motvilligt engagerade altruisten: Om partimedlemskap och partiaktivism", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 114(2), 185-205.
- Finkel, Steven E. (1987). "The Effects of Participation on Political Efficacy and Political Support: Evidence from a West German Panel", *The Journal of Politics*, 49(2), 441-464.
- Fitzgerald, Jennifer och Jennifer Wolak (2016). "The Roots of Trust in Local Government in Western Europe", *International Political Science Review* 37(1), 18-35.
- Fredriksson, Jan (2001). "Vägen till politiken: En etnologisk studie av hur det går till när man blir kommunalpolitiskt engagerad", i SOU 2001:48 *Att vara med på riktigt. Demokratiutveckling i kommuner och landsting*. Stockholm: Fritzes.
- Fredriksson, Jan (2003). *Politisk kultur och samhällsengagemang. En etnologisk studie av den parlamentariska vardagen*. Stockholm: Carlsson.
- Gilljam, Mikael., Karlsson, David och Anders Sundell (2010). *Politik på hemmaplan. Tiotusen fullmäktigeledamöter tycker om demokrati*. Stockholm: SKL Kommentus.
- Hassis, Linnea, Helena Kåks och Jan Söderfeldt (2009). *Unga politiker i Dalarna. Varför hoppar de av och vad kan få dem att stanna kvar i politiken?* Falun: Dalarnas forskningsråd.
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2015). "Demokratins halo-effekt", i Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson och Maria Oskarson (red) *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2016). "Makten i Rosenbad bestämmer förtroendet för regeringen", i Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson och Maria Solevid (red.) *Ekvilibrium*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Institutet för lokal och regional demokrati (2006). *Att sluta i förtid*. Växjö: Institutet för lokal och regional demokrati.
- Jacobsson, Kerstin (1999). ”Den offentliga demokratisynen” i SOU 1999:77 *Demokrati och medborgarskap*. Stockholm: Fritzes.
- Järnbert, Mikaela och Johan Wilén (2016). *Demokrati på olika villkor*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån
- Järnbert, Mikaela och Johan Wilén (2013). *Folkvaldas villkor i kommunfullmäktige*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Karlsson, David (2001). ”Ny som förtroendevald i kommuner och landsting”, i SOU 2001:48 *Att vara med på riktigt: Demokratiutveckling i kommuner och landsting*. Stockholm: Fritzes.
- Möller, Tommy (2000). *Politikens meningslöshet: Om misstro, cynism och utanförskap*.
- Nielsen, Peder (2001). ”På och av – om uppdragsvillighet, rekrytering och avhopp i den kommunala demokratin”, i SOU 2001:48 *Att vara med på riktigt: Demokratiutveckling i kommuner och landsting*. Stockholm: Fritzes.
- Oscarsson Henrik och Annika Bergström (2016). *Svenska trender 1986 – 2015*. Göteborg: SOM-institutet.
- Pateman, Carol (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SCB (2016). *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2015*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SOU 2016:5. *Låt fler forma framtiden*.
- SOU 2015:24. *En ny kommunallag för framtiden*.
- SOU 2012:30. *Vital kommunal demokrati*.
- SVT (2006). ”Unga och kvinnor hoppar av politiken. Statsvetare: En varningssignal för demokratin”. Sveriges Television, 13 februari 2006.
- SVT (2015). ”Många avhopp i politiken”. Sveriges Television, 13 januari 2015.
- Thompson, Dennis (1970). *The Democratic Citizen*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wänström, Johan (2016). *Kommunal styrning och koalitionsbildning i ett nytt parlamentariskt landskap: Utmaningar och möjligheter*. Linköping: Centrum för kommunstrategiska studier.
- Wänström, Johan (2015). *Minoritetsstyren i kommuner, regioner och landsting: Bättre beslut eller sämre demokrati?* Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Fullmäktigeledamoten och mandatperioden

Hur väl lyckas partierna rekrytera och behålla förtroendevalda och hur fungerar den svenska representativa demokratin på lokal nivå? För att få en fördjupad bild av dessa frågor har Sverige Kommuner och Landsting finansierat en forskningsrapport av statsvetarna Gissur Ó. Erlingsson och Richard Öhrvall från Linköpings universitet. Detta är den andra rapporten i serien. 2015 publicerades ”Att ta plats i politiken”.

Upplysningar om innehållet

Björn Kullander, bjorn.kullander@skl.se

Martin Lidhamn, martin.lidhamn@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2017

ISBN: 978-91-7585-468-7

Text: Gissur Ó. Erlingsson och Richard Öhrvall

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se. ISBN 978-91-7585-468-7